

I. KUTATÁSTÖRTÉNET	9
I.1. BEVEZETÉS	9
I.2. A LELŐHELY FEKVÉSE	10
I.3. AZ ÁSATÁS TÖRTÉNETE	14
I.3.1. Patay Pál leletmentése (1961. július 21.)	14
I.3.2. Dienes István ásatása (1961–1971)	15
I.3.3. Kovács László ásatása (1985–1988)	22
I.3.4. A feltárt embertani és régészeti leletek őrzési helye	26
II. SÍRLEÍRÁSOK	27
III. ÉRTÉKELÉS	211
III.1. Az összesített feltártsági és embertani adatok	211
III.1.1. Az eltemetettek neme és életkora	213
III.2. A temető rendszere: a 10. és a 11–12. századi temető	221
III.2.1. Az értékelés előzményei: a temető rendszerének kutatástörténete	221
III.3. A 10. századi szállási temető (1–16, 23. sír)	237
III.3.1. A temető fekvése	237
III.3.2. A temetőben nyugvók neme és életkora	237
III.3.3. A temető sírjainak adatai: tájolás, méretek, mélység, köbtartalom	237
III.3.4. Az eltemetettek fekvése	239
III.3.5. Néhány temetkezési szokás: szemfedő, halotti ruha (?), részleges lovas temetkezés, csontos ételek	240
III.3.6. Emberi és állati bolygatások	242
III.3.7. A temető temetkezési rendjéről	243
III.3.8. A leletanyag	251
III.3.8.1. Viselet	251
III.3.8.2. Ékszerek	252
III.3.8.3. Fegyverek	254
III.3.8.3.1. Íjak	254
III.3.8.3.2. Nyilak	255
III.3.8.3.3. Tegezek	257
III.3.8.4. Lószerszámok	259
III.3.8.4.1. Kengyelek	259
III.3.8.4.2. Zablálok	260
III.3.8.4.3. Hevedercsatok	260
III.3.8.4.4. Nyergek	260
III.3.8.5. Eszközök	260
III.3.8.5.1. Kések	260
III.3.8.5.2. Csiholók, kovák	261
III.3.8.5.3. Taplótartó csövecske	261
III.3.8.5.4. Reszelő	262
III.3.8.6. Egyebek	262
III.3.8.6.1. Halotti lepel lemezkéi	262
III.3.8.6.2. Halotti ruha pántkarperece: temetési szalagkarperec	262

III.3.8.6.3. Állati amulettek	263
III.3.9. Összefoglalás	263
III.4. A 11–12. századi falusi temető (17–22, 24–540. sír)	264
III.4.1. Bevezetés	264
III.4.3. A temetőben nyugvók neme és életkora	264
III.4.4. A temető sírjainak adatai: tájolás, méretek, mélység	268
III.4.4.1. A sírok tájolása	268
III.4.4.2. Ellentétes tájolású temetkezések	282
III.4.4.3. A sírgödrök alakja és mérete	283
III.4.4.4. A sírgödrök mélysége	286
III.4.4.5. A halottak/csontvázak fekvése	288
III.4.4.6. A fej/koponya helyzete	288
III.4.4.7. A karok helyzete	289
III.4.4.8. A lábak helyzete	291
III.4.4.9. Műveletek a temetés előtt: állfelkötés, a szemek érmével lezárása, karok, lábak összekötése vagy lepelbe csavarás (?)	292
III.4.4.10. A temetés: koporsóban vagy koporsó nélkül?	294
III.4.4.11. Részbeni egymásra temetések	297
III.4.4.12. Korabeli bolygatások	299
III.4.4.13. Állati bolygatások	302
III.4.4.14. Jelenkori bolygatások	303
III.4.4.15. Az ásatás okozta bolygatások, sérülések	303
III.4.4.16. A temetkezések rendszere	303
III.4.5. A leletanyag	311
III.4.5.1. A mellékletadás általános számadatai	311
III.4.5.2. A temető érmeleletei	318
III.4.5.2.1. Az érmék típusai, együttesei, állapota	318
III.4.5.2.2. A pénzmellékletadás típusai	331
III.4.5.2.3. Érmédíszek	331
III.4.5.2.4. Halotti obulusok	332
III.4.5.2.5. Egyéb érmemellékletek.....	332
III.4.5.2.6. A pénzmellékletadás megoszlása a nemek, életkorok és a kísérő mellékletek szerint.....	333
III.4.5.2.7. Csak pénzmellékletes temetkezések	333
III.4.5.3. Egyéb mellékletekkel kísért érmés temetkezések	343
III.4.5.4. Egyéb mellékletes temetkezések	346
III.4.5.4.1. Viseleti mellékletek	346
III.4.5.4.1.1. Férfiak	346
III.4.5.4.1.2. Nők	346
III.4.5.4.2. Ékszerek	349
III.4.5.4.2.1. Varkocskarikák/hajkarikák vagy fülbevaló karikák	349
III.4.5.4.2.1.1. Hajkarikák 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája	359
III.4.5.4.2.2. Csepp/körte alakú karikák	361
III.4.5.4.2.2.1. Csepp alakú karikák 11–12. századi érmés sírleletei	364
III.4.5.4.2.3. S-végű karikák	364
III.4.5.4.2.4. Hiányosságuk következtében meghatározhatatlan	

drótékszerek	385
III.4.5.4.2.5. Nyakperecek	385
III.4.5.4.2.5.1. Nyakperecek 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája	391
III.4.5.4.2.6. Gyöngysorok, gyöngyök	392
III.4.5.4.2.7. Limonitos pszeudomorfozák	401
III.4.5.3.2.8. Gömbsorc süngős fülbevaló bronzláncocskával, bronzcsörgővel (?)	402
III.4.5.4.2.9. Csörgők	402
III.4.5.4.2.10. Csüngők	402
III.4.5.4.2.10.1. Félhold alakú csüngők	402
III.4.5.4.2.10.2. Mellkereszt	404
III.4.5.4.2.10.3. Csüngőként szereplő tárgyak	405
III.4.5.4.2.11. Karperecek	405
III.4.5.4.2.11.1. Pántkarperec	409
III.4.5.3.2.11.2. Drót- vagy huzalkarperecek	409
III.4.5.4.2.11.3. Csavart/sodrott huzalkarperecek.....	409
III.4.5.4.2.11.4. Pálcakarperecek	410
III.4.5.4.2.11.4.1. Pálcakarperecek 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	414
III.4.5.4.2.11.5. Állatfejes karperecek.....	415
III.4.5.4.2.11.5.1. Állatfejes karperecek 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	416
III.4.5.4.2.11.6. Összegzés	417
III.4.5.4.2.12. Gyűrűk	417
III.4.5.4.2.12.1. Nyitott huzal- vagy öntött gyűrűk	417
III.4.5.4.2.12.1.1. Egyszerű nyitott huzalgyűrűk és öntött nyitott gyűrűk I. László-, Kálmán- és II. Béla denáros lelőhelylistája.....	422
III.4.5.4.2.12.2. S-végű karika huzalgyűrűk.....	423
III.4.5.4.2.12.3. Nyitott csavart huzalgyűrűk.....	425
III.4.5.4.2.12.3.1. Nyitott, csavart huzalgyűrűk 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	427
III.4.5.4.2.12.4. Nyitott, kettősen csavart („fonott”) huzalgyűrűk	428
III.4.5.4.2.12.4.1. A nyitott, kettősen csavart huzalgyűrűk 11. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	431
III.4.5.4.2.12.5. Pántgyűrűk	432
III.4.5.4.2.12.5.1. A pántgyűrűk 11–12. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	435
III.4.5.4.2.12.6. Karikagyűrűk.....	436
III.4.5.4.2.12.6.1. A karikagyűrűk 11–12. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	439
III.4.5.4.2.12.7. Öntött fejesgyűrű	441
III.4.5.4.2.12.8. Üveg (karika?)gyűrű	441
III.4.5.4.2.12.9. Csontgyűrű	442
III.4.5.4.2.12.10. Elveszett gyűrű	442
III.4.5.4.2.13. Két különleges temetkezés	442
III.4.5.4.2.13.1. Egy kirabolt gazdag férfsír (103) szalagkarperece és	

szalaglábperecei.....	442
III.4.5.4.2.13.1.1. Szalagkarperceek és szalaglábperecek 10–11. századi lelőhelylistája.....	446
III.4.5.4.2.13.2. Egy egyedi leletösszetételű női sír.....	452
III.4.5.4.2.13.3. Az ezüstmellékletek értékbecslése.....	455
III.4.5.4.3. Fegyverek.....	471
III.4.5.4.3.1. Íjak.....	471
III.4.5.4.3.2. Nyilak	473
III.4.5.4.3.3. Nyíltegezék	475
III.4.5.4.4. Lószerszám	475
III.4.5.4.4.1. Csikózabla	475
III.4.5.4.4.2. Sodrott huzal/ostornyélvég.....	476
III.4.5.4.5. Egyéb leletek: kések, vastű, állatcsontok.....	476
III.4.5.4.5.1. Kések.....	476
III.4.5.4.5.1.1. A kések 11–12. századi érmés sírjainak lelőhelylistája.....	476
III.4.5.4.5.2. Vastű (?).....	478
III.4.5.4.5.3. Állati maradványok	478
III.4.5.4.5.3.1. Lovak.....	478
III.4.5.4.5.3.2. Szarvasmarha.....	479
III.4.5.4.5.3.3. Juh	479
III.4.5.4.5.3.4. Sertések.....	480
III.4.5.4.5.3.4.1. Sertéscsontok 10–12. századi sírlistája.....	481
III.4.5.4.5.3.5. Tyúkok	482
III.4.5.4.5.3.5.1. Tyúkcsonok 10–11. századi sírleleteinek listája.....	483
III.4.5.4.5.3.6. Összesítő megjegyzés.....	484
III.4.5.4.5.3.7. Ugarcsiga.....	484
III.4.5.4.5.3.8. Egyebek: obszidián, üvegtárgy(?), azonosítatlan vastárgyak, famaradványok, rozsdanyomok	486
IV. ÖSSZEFOGLALÁS	487
V. A 10 TH -CENTURY CEMETERY BELONGING TO A SHORT-LIVES SETTLEMENT AND AN 11 TH –12 TH CENTURY VILLAGE CEMETERY, BOTH LOCATED ON MAGYARHOMOROG-KÓNYA-DOMB (Summary)	497
VI. A KÖTETBEN EMLÍTETT MAGYARORSZÁGI ÉS SZOMSZÉDOS ORSZÁGBELI LELŐHELYEK KÖZIGAZGATÁSI BESOROLÁSA	514
VII. IRODALOMJEGYZÉK	516
VIII. PALMETTADÍSZES ARANYOZOTT EZÜSTLEMEZ TÖREDÉKEI A MAGYARHOMOROG-KÓNYA-DOMBI FALUSI TEMETŐ 103. SÍRJÁBÓL (<i>Bollók Ádám</i>)	549
VIII.1. A lemezek díszítőrendszere.....	549
VIII.2. A díszítőrendszer párhuzamai és rekonstrukciója	550
Fragments of a silver gilt plate with palmette decoration from grave 103 of the Magyarhomorog-Kónya-domb village cemetery.....	555
Irodalomjegyzék.....	555
IX. A MAGYARHOMOROG-KÓNYA-DOMBI 10. ÉS 11–12. SZÁZADI TEMETŐK EMBERTANI ANYAGA (<i>Marcsik Antónia, Balázs János, Hajdu Tamás, Molnár Erika, Szeniczey Tamás</i>)	557

IX.1. A 10. század embertani anyagának ismertetése.....	558
IX.1.1. Általános embertani elemzés.....	558
IX.1.2. Patológiás jellegek	563
IX.1.3. Női koponyák és vázcsontok egyének szerinti leírása	566
IX.1.4. Összefoglalás	567
IX.2. A 11–12. századi embertani anyag ismertetése.....	567
IX.2.1. Elhalálzási életkorcsoportok és a nemek megoszlása	567
IX.2.2. Metrikus elemzés.....	568
IX.2.3. Morfológiai vizsgálat: különböző változatok, taxonómiai típusok	575
IX.2.4. Patológiás elváltozások	577
IX.2.5. Paleodemográfiai adatok Magyarhomorog-Kónya-domb 11–12. századi népességre vonatkozóan.....	589
IX.2.6. Összefoglalás.....	591
IX.3. Megbeszélés (10. és 11–12. század).....	594
IX.4. Magyarhomorog-Kónya-domb 10. és 11–12. századi népességének biológiai távolsága.....	596
IX.4.1. Magyarhomorog-Kónya-domb népessége a honfoglalás korában	597
IX.4.2. A Dél-Alföld 10–11. századi népességének embertani kapcsolatai a magyarhomorogi lelőhely tükrében	597
IX.4.3. A Dél-Alföld 10–13. századi népességének embertani kapcsolatai a magyarhomorogi lelőhely tükrében	597
IX.4.4. Magyarhomorog-Kónya-domb népességtörténete a 10–11. század során	598
Anthropological Material of 10 th and 11–12 th Centuries Cemeteries from Magyarhomorog-Kónya-domb.....	607
Irodalomjegyzék	608
Rövidítések	608
Irodalom.....	608
X. GENETIKAI ADATOK A MAGYARHOMOROG-KÓNYA-DOMBI 10–12. SZÁZADI TEMETŐKBŐL (<i>Török Tibor – Neparáczki Endre</i>)	611
X.1. Mire kerestünk választ?	611
X.2. Mintaválasztás.....	611
X.3. Alkalmazott módszerek.....	611
X.4. Eredmények.....	612
Genetic data from the Magyarhomorog-Kónya-domb 10 th –12 th Century Cemeteries	614
Irodalomjegyzék	615
XI. A MAGYARHOMOROG-KÓNYA-DOMBI 10. SZÁZADI SZÁLLÁSI ÉS 11–12. SZÁZADI FALUSI TEMETŐ ARCHEOZOOLOGIAI VIZSGÁLATA (<i>Vörös István</i>).....	617
XI.1. A szállási temető archeozoológiai leletei.....	617
XI.1.1. Lovak.....	617
XI.1.2. Farkas.....	621
XI.2. Ételadományok a falusi temetőben	623
XI.3. Fogamulették a szállási és a falusi temetőben.....	624
XI.4. Csigák a szállási és a falusi temetőben.....	625
XI.5. Egyéb állatsontleletek.....	625

The Archaeozoological Examination of the 10 th -Century Cemetery Belonging to a Short-Lived Settlement and 11 th -12 th Century Village Cemetery, Both Located on Magyarhomorog-Kónya-Hill.....	625
Irodalomjegyzék	626
XII. ARCHÍV TÉRKÉPI ADATOK ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A BIHARI-SÍK LELŐHELYEI KÖRNYEZETÉNEK VIZSGÁLATÁBAN (<i>Vágvölgyi Bence</i>)	627
Possible Uses of Historic Maps in the Research of Archaeological Sites and their Environments Plains of Hungary.....	630
Irodalomjegyzék	630
XIII. TÁBLÁK.....	631-776